

Anders
Chydenius

Ransallinen
Voitto

Kansallinen Voitto,

jonka on mitä nöyrimmällä kunnioituksella valtakunnan korkearvoisille säädyille luovuttanut eräs niiden jäsen.

Kuva 1: Anders Chydenius (1729 – 1803)

Painettu Tukholmassa johtaja Lars Salviuksen kirjapainossa 1765.

Painoluvan antanut N. v. Oelreich.

§ 01

Voitto

On kiistämätöntä, että voitto on jokaisen kansakunnan taloudellisten ja valtiollisten säädösten päätavoite. Jos sitten tutkimme niitä keinoja, joita kukin kansakunta on käyttänyt saadakseen voittoa, huomaamme niissä uskomattoman paljon eroavuutta. Kaikki käyvät keskinäistä kilpailua ehtiäkseen ensimmäiseksi, mutta suuntaavat eri reiteille ja käyttävät aivan erilaisia purjeita, vaikka jokaiselle puhaltaa lähes sama tuuli. Alukset kamppailevat toistensa kanssa tuulen yläpuolelle pääsystä ja ajavat erityisiä merimiestaitoja käyttäen toistensa päälle, vaikka tila ja syväys kyllä riittävät purjehtimiseen rinnakkain. Näyttää siltä että milloin yksi, milloin toinen laiva on ilman luotsia ja perämiestä. Kukaan ei voi kieltää, että tässä toimitaan erilaisin perustein. Joko kompassi ei osoita oikein tai merikortti on virheellinen. Tässä esitellään lukijalle uusi suunnanosoitin. Se on aivan pieni, niin että jokainen voi kantaa sitä taskussaan. Väitän että se on myös uusi, sillä Euroopasta tuskin löytyy mitään sen kaltaista. Uskon sen olevan myös luotettava, sillä olen yrittänyt laatia sen järjen ja kokemuksen perustalle. Sopikaamme ensin käsitteistä.

§ 02

Kansakunta

Kansakunta on joukko ihmisiä, jotka ovat liittyneet yhteen tavoittelakseen omaa ja jälkeläistensä hyvinvointia korkeimman vallan suojeluksessa ja virkamiesten avustuksella.

Ihminen voi hyvin silloin, kun hän tyydyttää tarpeitaan ja mukavuudenhaluaan tavaroilla, kuten niitä yleisen puhettavan mukaan kutsumme. Luonto synnyttää ne, mutta ilman työtä emme pääse koskaan hyötymään niistä.

On monenlaisia tarpeita, eikä kukaan ole pystynyt ilman toisten apua hankkimaan edes välttämättömiä tarvikkeita, ja tuskin on yhtäkään kansakuntaa, joka ei olisi tarvinnut toista. Itse Kaikkivaltias on tehnyt sukukuntamme sellaiseksi, että meidän on autettava toisiamme. Jos tämä keskinäinen avunanto kansakunnan sisällä tai sen ulkopuolella estetään, silloin rikotaan luontoa vastaan.

Kun vaihdamme tavaroita keskenämme, sitä kutsutaan kaupankäynniksi. Yleisesti haluttuihin ja vastaanotettuihin tavaroihin kuuluvat kulta ja hopea, ja niistä tehtyjä erikokoisia leimattuja palasia sanotaan rahoiksi, jotka ovat muiden tavaroiden arvon mittapuuta.

Mikään tavara ei ole sellainen, ettei sitä voisi kaupanteolla vaihtaa näihin metalleihin, eikä mitään voida myöskään saada ilman niitä, ellei ostajalla ole muita myyjän haluamia tavaroita. Sitä rahamäärää, joka tavarasta on maksettava, sanotaan tavararavoksi.

Rahamäärää, jolla vientitavaroiden arvo ylittää tuontitavaroiden arvon, kutsutaan aiheellisesti kansalliseksi voitoksi, ja se summa, jolla tuonti ylittää arvoltaan viennin, merkitsee aina tappiota kansakunnalle. Pienempää tappiota suhteessa suurempaan sanotaan suhteelliseksi voitoksi, ja vastaavasti, jos suurempi olisi saatavissa, sitä pienempää voittoa kutsutaan tappioksi.

§ 03

Kauppa

Jos se tieto pitää kaikilta osin paikkansa, että Ruotsi vei kuluneena vuonna 1764 maasta tavaraa 72 miljoonan kuparitaalerin arvosta, kun taas tuonti jäi 66 miljoonaan, silloin kansallinen voittomme on siltä vuodelta 6 miljoonaa taaleria.

Raudan arvo on suunnilleen $\frac{2}{3}$ vientimme kokonaismäärästä. Mutta olettakaamme, että sadan vuoden kuluessa raudan vienti on puupulan tai jonkin muun syyn tähden vähentynyt puoleen ja on enää vain $\frac{1}{3}$

viennistämme, mutta joidenkin tuotteiden, esimerkiksi viljan, muiden elintarvikkeiden ja puutavaran vienti korvaa raudan myynissä menetetyt kolmanneksen. Kysyn nyt: jos kaikkien muiden vienti- ja tuontitavaroiden arvo on yhtä suuri kuin nyt, eikö kansallinen voittoikin ole silloin yhtä suuri? Tai jos raudan viennin arvo laskisi joskus 6 miljoonaa taaleria, mutta viljasta edellisvuonna ulkomaille maksetut 10 miljoonaa jäisivät maahan, eikö kansakunta olisi tämän muutoksen jälkeen silti voittanut 4 miljoonaa?

Jos kuvittelemme valtion, jossa ei harjoitettaisi maanviljelystä eikä kaivostoimintaa, ei karjanhoitoa eikä merenkulkua, vaan jossa valmistettaisiin vain suuria määriä koko Euroopassa haluttuja astioita maasta tai savesta, ja että tämä valtio tällä tavalla saisi hankittua paitsi kaikki välttämättömät tarvikkeet, myös joka vuosi 2 miljoonan edestä kultaa ja hopeaa, niin eivätkö ne 2 miljoonaa olisi silloin sen kansakunnan kiistämätön voitto.

Jos sitten 1/3 samasta kansakunnasta luopuisi muiden esimerkkiä seuraten elinkeinostaan ja ryhtyisi maanviljelijöiksi hankkiakseen näin itselleen ja maanmiehilleen leipää ja uskoisi sillä tavoin ansaitsevansa enemmän, mutta tuotetun viljan arvo olisi 1 miljoonan alempi kuin saman kolmanneksen aikaisempi tuotanto, silloin kansakunta olisi selvästikin saanut 1 miljoonan vähemmän voittoa, olisi toisin sanoen kärsinyt näin suuren tappion.

Nähdään siis kouriintuntuvasti, ettei kansakunta kerää voittoa monenlaisella toiminnalla, vaan harjoittamalla parhaiten kannattavia elinkeinoja, toisin sanoen niitä, joissa pienin ihmismäärä pystyy tuottamaan arvoltaan suurimmat tavarat.

§ 04

Rikkaus

Kansan rikkaus on siten tuotosten runsaudessa tai oikeammin sanotuna niiden arvossa, mutta tuotosten määrä riippuu kahdesta päätekijästä, nimittäin työntekijöiden paljoudesta ja heidän ahkeruudestaan. Molemmat saa aikaan luonto, mikäli se saa toimia pakottomasti.

Paljastaisiko suuri Mestari, joka koristelee laakson kukkasin ja peittää kallionnyppylätkin ruohoin ja sammalin, mestariluomuksessaan ihmisessä niin suuren virheen, ettei tämä kykenisi täyttämään maapalloa niin monin asukkain kuin maa pystyy ruokkimaan? Pakanan mietteenä tämä olisi halpamainen, mutta kristityn ajatuksena jumalaton, tunteehan kristitty Kaikkivaltiaan velvoittavat sanat: Olkaa hedelmälliset, lisääntykää ja täyttäkää maa.¹

Syntiin langennut ihminen sai sen rangaistuksen, että hänen oli hankittava leipänsä otsa hiessä². Kuitenkin asiaan kuului, että luonto itse määräsi rangaistuksen, sillä omat tarpeet pakottivat ihmisen toimimaan niin, olihan välttämättömien tarpeiden tyydyttäminen vain hänen omien käsiensä varassa. Voitonhalu kevensi vaivoja, sillä ihminen havaitsi sen avulla saavansa mitä tarvitsi.

Jos jompikumpi näistä tekijöistä puuttuu, vikaa on etsittävä kansakunnan säädöksistä, mutta tuskin niiden puuttumisesta, vaan esteistä, joita on asetettu luonnon tielle.

Jos säädökset tekevät kansalaiset kyvyttömäksi elättämään itseään ja lapsiaan, on heidän ja heidän jälkeläistensä kuoltava tai paettava synnyinseuduiltaan. Mitä useampia mahdollisuuksia elää toisten raadanasta säädökset osalle kansalaisista tarjoavat, ja mitä enemmän toisia estetään elättämästä itseään työllään, sitä enemmän tukahdutetaan ahkeruutta, ja kansakunta alkaa väkisinkin muistuttaa sitä muottia, jo-

¹1. Moos. 1:28

²1. Moos. 3:19

hon se on valettu.

§ 05

Oma paras

Jos edellä sanottu pitää paikkansa, esitän sen perusteella seuraavan väittämän: jokainen tavoittelee itsestään sitä asemaa ja elinkeinoa, jossa hän eniten kasvattaa kansallista voittoa, sikäli kuin säädökset eivät estä pääsyä siihen.

Kukin tavoittelee omaa parastaan. Tämä taipumus on niin luonnollinen ja tarpeellinen, että maailman kaikki yhteiskunnat perustuvat siihen. Ilman sitä ei lakeja, rangaistuksia ja palkitsemista olisi edes olemassa, ja koko ihmissuku katoaisi kokonaan lyhyessä ajassa. Parhaiten maksetaan aina siitä työstä, jolla on suurin arvo, ja mieluiten hakeudutaan työhön, josta maksetaan parhaiten.

Jos pystyn yhdessä työssä valmistamaan tavaroita 6 taalerilla päivässä, en mielelläni siirry sellaiseen työhön, joka tuottaa 4 taaleria. Edellisessä sekä kansakunnan että minun voittoni on kolmanneksen suurempi kuin jälkimmäisessä.

Kansakunta kärsii siis varman tappion, jos joku joutuu parhaiten palkatun sijasta muuhun työhön pakosta tai julkisten kannustepalkkioiden vaikutuksesta – sillä muutoin niin ei tapahdu, yhtä vähän kuin kauppias myy tavaran alle sen mitä hänelle tarjotaan.

Jos se, jonka hyväksi toinen joutuu tekemään työtä, voittaa yhtä paljon kuin työläinen on hävinnyt, ei synny kansallista voittoa, mutta jos hän saa enemmän, vain erotus on kansallista voittoa, mutta se on silloin saatu aikaan sortamalla kansalaista.

Siten käy selväksi, että jos joku toisten työn avulla harjoittaa elinkeinoa, mutta ei maksa tai ei kykene tappiota kärsimättä maksamaan yhtä paljon kuin työntekijä voi jollakin toisella ammattialalla ansaita,

täytyy työntekijän päiväansiostaan menettämän summan olla kansallista tappiota.

§ 06

Kansallinen tappio

Jos esimerkiksi 2'000 kippunaa taoksia vuodessa tuottavan rautaruukin alaisuudessa on sata talonpoikaa, joista kukin on velvollinen tekemään ruukille 50 päivätyötä vuodessa, mutta tämä työn arvo on yhden kuparitaalerin pienempi kuin mitä hän voisi ansaita omissa töissään tai muutoin, millä päiväpalkalla pyritään siihen, että vientitavara voitaisiin myydä ulkomailla hiukan edullisemmin, niin on selvää, että jokainen talonpoika menettää näin vuosittain 50 kuparitaaleria, tai toisin sanoen: jokaisen tuottamien tavaroiden arvo on 50 taaleria pienempi kuin jossakin toisessa työssä. Kansalliseksi tappioksi tulee siten 5 000 taaleria.

Oletetaan, että saman ruukin alaisina on edelleen muutamia satoja talonpoikia, joiden velvollisuutena on toimittaa työssä tarvittavia sysiä, esimerkiksi 3'500 lästiiä, joko kauan sitten sovitusta taalerisummasta tai summasta, jonka ruukinomistaja suostuu maksamaan ja joka on lästiltä vaikkapa 6 kuparitaaleria vähemmän kuin he voisivat ansaita samassa ajassa muulla tavoin. Olkoon myös niin, ettei ruukinomistaja pysty maksamaan tavarasta enempää, mikäli raudan myynnin ulkomaille pitäisi tuottaa voittoaakin. Jos samat talonpojat olisivat kuitenkin voineet sysien valmistukseen käyttämässään ajassa saada maanviljelyksestä, käsitöistä, kutomistaan kankaista tai muista elinkeinoista jokaisesta sysilästistä kärsimänsä tappion verran, toisin sanoen olisivat voineet tuottaa tavaroita 21'000 kuparitaalerin verran suuremmasta arvosta, silloin on selvää, että kansallinen tappio on näin lisääntynyt yhtä suurella summalla. Lopuksi voimme ottaa mukaan ne lähes korvaamattomat tappiot, joita tässä aiheutuu valtakunnan parhaille metsille, sillä niistä olisi jonkin ajan kuluttua saatu kaikenlaista

käyttöpuuta ja tukkeja. Jos laskemme, että jokaiseen isoon sysilästiin menee 10 kuormaa puunrankoja, niin 2'000 kippunnan kankiraudan takominen, alkaen siitä kun malmi louhitaan kaivoksesta, siihen asti kun rauta on taottu kangiksi, vaatii 35'000 puukuormaa. Vaikka laskimme kuorman hinnaksi vain 16 äyriä, tämä kuormien määrä kasvat-
taa tappiota 17'500 taalerilla, ja yhteenlaskettuna päädytään 43'500 kuparitaalerin tappioon.

Jos nämä 2'000 kippuntaa myydään keskimäärin 6 bankoriikintaa-
lerilla kippunnalta ilman rahtikuluja, ja 80 markan kurssin mukaan loppusumma olisi 240'000 kuparitaaleria, on selvää, että hieman yli viidennes summasta on kansallista tappiota, vaikka koko määrä myy-
täisiinkin ulkomaalaisille.

§ 07

Kulta ja hopea

Kulta ja hopea ovat jaloimmat metallit, mutta kun ne on kaivettava maasta, ne eivät suinkaan aina lisää kansallista voittoa. Kaikki kaup-
patavarat voidaan muuttaa niiden arvoa vastaavaksi määräksi näitä metalleja. Ei raha leipää karsasta, oli esi-isillämme tapana sanoa.

Eikö olisi syytä miettiä, vastaavatko vuoden 1760 alusta vuoden 1764 loppuun tuotetut 38 markkaa 4 luotia kultaa ja 5'464 markkaa ½ luotia hopeaa niihin käytettyjä kustannuksia ja työtä ja useiden pitäjien niihin osoitettuja veroja ym. Vai olisiko tällä kaikella voitu ostaa moninkertainen määrä hopeaa ja kultaa korkeimpaan kurssiin? Tai onko tällainen isänmaanrakkaus tai kiintymys ruotsalaiseen kultaan ja hopeaan todellakin kasvattanut kansallista voittoa? Vai onko kaivoksia vain pidettävä yllä tulevaisuutta varten suuremman tuoton toivossa?

Mahtaako vihdoinkin näihin oloihin ruukeissa ja niiden ympäristössä pakotettujen työntekijöiden ja rahvaan valitus ja köyhyys todistaa kansakunnan kärsimästä tappiosta, ja mahtaisiko heillä olla halua käyttää

aikansa ja voimansa sellaiseen, mikä olisi tällä hetkellä heille ja valtakunnalle hyödyllisempää?

En tarkoita tässä lainkaan niitä ruukkeja, jotka pysyvät pystyssä aiheuttamatta rahvaalle ja työntekijöille vaikeuksia; ne ovat valtakunnan hyvin arvokkaita kalleuksia, aivan kuin maanviljelys, kauppa ja manufaktuurit konsanaan.

§ 08

Työn sääntely

Tästä seuraa itsestään, että korkeimman vallan on tarpeetonta siirtää asetuksillaan työntekijöitä yhdestä elinkeinosta toiseen.

Mutta kuinka monet valtiomiehet ovatkaan kaikesta huolimatta harastaneet juuri tätä puuhailua. Lähes koko Eurooppa pyrkii siirtämään ihmisiä aikaisemmasta elinkeinostaan uuteen joko pakolla tai eduilla houkuttelemalla. Ylpeillään sillä, miten suurta kansallista voittoa uuden tuotannon arvo merkitsee ja useimmiten unohdetaan, että sen tuottamisessa käytetyt työntekijät olisivat vapaina ehkä tuottaneet aikaisemmassa työssään yhtä suuren tai suuremmankin arvon. Edellisessä tapauksessa ei näet synny mitään voittoa ja jälkimmäisessä tapauksessa todellinen kansallinen tappio.

Jos 10 miestä tuottaa jollakin alalla päivässä tavaroita 100 taalerin arvosta, mutta toisella alalla vain 80 taalerin arvosta, on selvää että kansakunta menettää jälkimmäisessä tapauksessa näiden kymmenen miehen työssä joka päivä 20 taaleria. Päiväpalkan erotus säilyy aina samassa suhteessa, voivatpa nämä 10 työntekijää sitten myydä vapaasti työnsä tulokset tai ilman pakkoa sopia päiväpalkasta tämän elinkeinon harjoittajien palveluksessa. On siten varmaa, että he menevät edelliselle alalle työhön, koska se on kannattavampaa sekä heille itselleen että kansakunnalle.

Jos samat työntekijät joutuvat sen sijaan jäämään jälkimmäiselle alalle ja 20 prosenttia pienemmälle palkalle, ne 20 prosenttia jäävät kansakunnan ja heidän omaksi tappiokseen. Miten turhilta säädökset tällaisissa tapauksissa näyttävätkään.

§ 09

Viennin tukeminen

Sen enempää valmistus- kuin vientipalkkiotkaan eivät näköjään pysty millään tavoin kasvattamaan tai edistämään kansallista voittoa.

Niitä käytetään koko Euroopassa ja erityisesti Englannissa, mutta todelliset tappiot lisääntyvät niiden vaikutuksesta väistämättä kaikkialla. Valmistuspalkkiot aiheuttavat vahinkoa kertaalleen, mutta vientipalkkiot kaksinkertaisesti.

Jos jollakin alalla on riittävästi työntekijöitä ja valmistuspalkkioita siitä huolimatta maksetaan, vedetään näin liikaa väkeä muilta aloilta, vähennetään kyseisen alan kannattavuutta, koska sen tuotteita aletaan valmistaa liikaa, ja aiheutetaan työntekijöiden puutetta toisilla kannattavilla aloilla, ja niin valtio saa rasitukseksi muutamien tiettyjen kansalaisten rikastuttamisen. Elleivät ihmiset tule ilman palkkioita tutulle alalle, silloin on selvää että se ala on vähemmän kannattava kuin ne alat, joilta työntekijät eivät lopu.

Jos valtio korvaa palkkioilla kyseisen alan työntekijöiden ja kansakunnan tappiot, silloin alalle on kyllä pyrkijöitä, mutta heidän työtään kaivataan kannattavammalla alalla. Se, kuinka paljon näiden tuotteiden arvot eroavat toisistaan, on eittämättä kansakunnan tappiota.

§ 10

Viennin tuki valuu ulkomaille

Vientipalkkiot eivät puolestaan aiheuta ainoastaan edellä mainittuja haittoja, vaan lisäksi paljon merkittävämpiä epäkohtia: kansalaisilta veloitetaan kaksinkertaisesti palkkiosumman määrä ja he siirtävät ison osan palkkiosta ulkomaalaisten taskuun. Tämä voi vain huolettaa jokaista isänmaataan rakastavaa kansalaista.

Myyjä tavoittelee aina korkeinta hintaa tavaralleen. Omistaja sopii myyvänsä tavaran esimerkiksi 6 riikintaalerilla ulkomaalaiselle ja ottaa siitä hyvästä vastaan 2 riikintaalerin palkkion ja saa siten tavarastaan 8 riikintaaleria.

Jos sitten joku ruotsalainen haluaa ostaa saman tavaran, hänen on kiistämättä maksettava myyjälle sama summa, joka tuli myynnistä ulkomaalaiselle, siis 8 riikintaaleria. Muussa tapauksessa myyjä näkisi kärsineensä kaupasta tappiota.

Näin ulkomaalainen saa vientipalkkion ansiosta ostaa 2 riikintaaleria halvempaan hintaan ja ruotsalainen joutuu tässä yhteydessä maksamaan kaksinkertaisesti, ensiksi 2 riikintaaleria rahastoon, josta helpotetaan ulkomaalaisen ostotapahtumaa ja toiseksi 2 riikintaaleria myyjälle, jotta hän ei saisi tappiota.

Tämän täytyy johtaa myös siihen, että ulkomaalainen voi käydä meidän tuotteillamme edullisinta kauppaa meidän itsemme kanssa. Jatkan edellä esittämälläni pikku esimerkillä: ulkomaalainen voi saman tien myydä 6 riikintaalerilla ostamansa ruotsalaiset manufaktuuri tuotteet 25 prosentin voitolla jollekin ruotsalaiselle 7 1/2 riikintaalerilla, jolloin ruotsalainen tekee 1/2 riikintaaleria eli 8 1/3 prosenttia[^][Chydenius on tehnyt laskuvirheen. Oikea luku on 6,25 %]. paremman kaupan kuin ostaessaan omasta tehtaasta myymälästä. Siten ostajia riittää aina.

Kun ulkomaalaisen 33 1/3 prosenttia edullisempaan ostohintaan lisä-

tään hänen myynnistä saamansa 25 prosenttia, se merkitsee että hän saa 58 1/3 prosentin voiton[^][Laskutapa on virheellinen. Chydenius katsoo voitoksi sen kahden taalerin laskennallisen hintaeron, joka on ulkomaalaisen eduksi, ja laskee tämän yhteen sen todellisen voiton – osto- ja myyntihinnan erotus 1 ½ taaleria – kanssa, jonka ulkomaalainen saa myydessään tuotteen takaisin ruotsalaiselle. Se muodostuu pelkästään vientipalkkioista: ilman niitä tämä voitto ei olisi ollut olemassakaan tai mahdollinen. Tätä totuutta ei ole todistettu vain ajattelun tasolla, vaan kokemus on moninkertaisesti vahvistanut sen.

Voisin paljastaa pienen kaupankäyntisuunnitelman, jolla Ruotsi voisi ansaita useita tuhansia muutamista ulkomaisista vientipalkkioista, mutta pelkään että niin tehdessäni herättäisin toiset horroksestaan. He voisivat ruveta tukkimaan joitakin salaisia väyliä, joita ei huomata kauppataseessa, vaikka ne tällä hetkellä todellakin pitävät vajeen loitolla.

Siksi toivon aivan vilpittömästi, että Englanti ja muutkin kansakunnat eivät ainoastaan säilyttäisi vientipalkkioitaan, vaan myös lisäisivät niitä huomattavasti kaikissa niissä tavaroissa, joista me joudumme maksamaan. Isänmaamme voisi sitä vastoin päästä näistä palkkioista ja lisäksi niistä kahleista, jotka estävät meitä vapaasti ja uutterasti verottamasta naapureitamme

§ 11

Työn sääntelyn vahingollisuus

Uskallan nyt mennä pitemmälle väittämällä, että ihmisiä tiettyihin ammatteihin ohjaavat säädökset ovat vahingollisia kansakunnalle ja sen voitolle. Tähän minulla on neljä mielestäni hyvin painavaa perustetta.

Koko Euroopassa ei ole vielä mitään vakiintunutta periaatetta, jonka mukaan työntekijöitä jaettaisiin eri aloille. Joskus tällaisilla sää-

döksillä kyllä autetaan jotakin uutta käsityöammattia tai alaa, toisinaan sellaisella luodaan toimeentuloa entistä useammille ja toisinaan taas järjestetään jonkin tuotantolaitoksen omistajalle paremmat tulot alentamalla työpalkkoja.

Välillä niillä pyritään helpottamaan tuotteidemme vientiä, välillä taas yhden jos toisenkin välttämättömyyshyödykkeen saatavuutta omasta valtakunnasta. Yhdellä tällaisella hankkeella tähdätään siihen, että omat varustamomme saisivat voittoa rahdeissa ja kotimaiset työntekijät työpalkoissa. Toisen kerran taas halutaan saada kulta ja hopea kotimaasta. Joskus kiinnitetään huomiota siihen, etteivät ihmiset saisi tilaisuutta muuttaa ulkomaille, joskus taas halutaan ehkäistä ylellisyyttä. Toisinaan tällainen toimenpide koetaan välttämättömäksi, jotta ammattialoille saataisiin järjestystä, joskus sitä on puolestaan käytettävä, jotta työntekijöitä estetään toimimasta monella alalla yhtä aikaa³, ja on vielä lukemattomia muitakin syitä.

Eikö kaikkeen tähän tarvittaisi kunnollista järjestystä? Eikö näin monien piirustusten mukaan rakennettu talo näytäkään oudolta, eikö siitä puutu vaadittavaa vakautta?

§ 12

Mikä elinkeino on tuottoisin

Toinen peruste on seuraava: yksikään valtiomies ei pysty vielä varmasti sanomaan, missä elinkeinossa kyetään hankkimaan suurinta kansallista voittoa, ja tämän vuoksi lainsäätäjälle jää epäselväksi, mihin hänen pitäisi työntekijöitämme säädöksillä ohjata.

Kuka on niin yksinkertainen, ettei tiedä tätä? joku ajattelee. Vakuutan ettei tämä ole niin helppoa kuin luullaan. Monet niistä, jotka ovat

³1700-luvulla valitettiin usein sitä, että käsityöläiset eivät erikoistuneet riittävästi, vaan toimivat usealla eri alalla – mångslöjd, vastakohtana enslöjd, – jolloin heille ei kehittynyt riittävästi ammattitaitoa ja tuotteiden laatu jäi heikoksi.

yrittäneet pohtia näitä asioita, ovat kyllä rakentaneet itselleen järjestelmän ja laittaneet kunkin elinkeinon tiettyyn arvoasemaan. Jos siten vertaamme järjestelmiä keskenään, huomaamme miten erilaisia ne ovat.

Uskon oman järjestelmäni olevan paras, mutta kun havaitsen jokaisen kuvittelevan niin omastaan, joudun järjellisenä ihmisenä epäilemään koko asiaa, kunnes siitä saadaan täysi varmuus.

M.⁴ sanoo että maanviljelys on paras, E. S.:n⁵ mielestä kunnia kuuluu käsityöammateille, O. R.⁶ todistaa että kauppa on paras ala ja A. G.,⁷ että valtakuntaa on autettava vuorityöllämme koska se luo valtakunnan tärkeimmät vientituotteet jne. Kuka näistä on sitten oikeassa?

He kaikki ovat valistuneita ja tunnollisia miehiä, joihin kansalaiset myös luottavat, ja kestää vielä pitkään, ennen kuin he saavat kiistan ratkaistuksi. Mutta mitä alaa korkeimman vallan tulisi sillä välin pitää hyödyllisimpänä ja kenen luokse heidän pitäisi houkutella kansanjoukkoja valtakunnan edun saavuttamiseksi? Tai voidaanko erehdyksiä välttää tällaisissa oloissa?

Jos kiista kaikesta huolimatta pystyttäisiin täydellisesti ratkaisemaan ja saataisiin aikaan säädös, joka ohjaa kansanjoukot tuottoisimmalle alalle, niin pystyisikö lainsäätäjä sanomaan, kuinka monta tuhatta ihmistä voi tehdä sillä alalla työtä, nyt kansakunnan parhaaksi, ja onko säädöksellä haluttu vaikutus myös niin ja niin monen vuoden kuluttua? Voisi käydä hyvinkin nopeasti niin, että ihmiset siirtyisivät muilta aloilta ja tuottaisivat kyseisellä alalla liikaa tavaraa. Siten tavaroiden arvo voisi romahtaa ulkomailla, mikä aiheuttaisi huomattavan kansallisen tappion.

⁴M. on mahdollisesti ranskalainen fysiokraatti Mirabeau vanhempi

⁵Eric Salander

⁶Efraim Otto Runeberg

⁷Alkukirjaimet A. G. sopivat niin moneen ruotsalaiseen ja ulkomaiseen kirjoittajaan, että tunnistaminen ei liene mahdollista

§ 13

Hyvä tahto puuttuu

Vaikka saataisiin kaikki tähän tarvittava tieto, mikä tosiasiallisesti osoittautuu aivan mahdottomaksi, niin siitä huolimatta voisi asiaa hoitavilta puuttua hyvää tahtoa. Sen katson kolmanneksi perusteeksi.

Voisi helposti käydä niin, että he saavat jotakin etua ihmisten ohjauksesta johonkin tiettyyn elinkeinon ja puhuvat siksi sen puolesta. Voisiko siinä tapauksessa odottaa muuta kuin että hyödyllisin elinkeino menettäisi työntekijänsä, mikä aiheuttaisi korvaamatonta tappiota kansakunnalle.

§ 14

Tavaroiden arvo vaihtelee

Jos kuvittelisimme vihdoinkin voittaneemme kaikki nämä vaikeudet ja löytäneemme erinomaisen sopivat säädökset, tietyt tapahtumat voisivat silti muuttaa koko harkitun asetelman ja tehdä mitä hyödyllisimmistä säädöksistä erittäin vahingollisia kansakunnalle. Tässä on selvästikin neljäs peruste vastustaa säädöksiä.

Eikö tavaroiden arvojen nähdäkin vaihtelevan päivittäin? Kaitselmus avaa kansakunnalle aivan yllättäen rikkauden lähteen, joka säilyy jonkin aikaa, mutta ehtyy sitten äkkiä, ja tilalle tulee pian toinen tai kolmas lähde, jonka varassa kansakunnan voitto pääasiassa on. Vaikka laki olisi kaikkein paraskin, on se tuhansien mahdollisten tapauksien joukossa hyödyllinen vain yhdessä, nimittäin siinä jota varten se säädettiin, kun taas kaikissa muissa se on vahingollinen.

Tässä ovat ne varsinaiset perusteet, joiden takia hyvää tarkoittaneilla laeillamme on pakostakin ollut niin keuhko vaikutus.

§ 15

Työvoiman liikkuvuus

Lienee aika selvittää hieman lähemmin, millaisia ovat ne säädökset, jotka johdattavat ihmisiä yhdeltä elinkeinohaaralta toiselle.

Niihin kuuluvat kaikki säädökset, joilla suoraan tai epäsuoraan annetaan yhdelle elinkeinolle joitakin etuja, mutta jätetään antamatta niitä toiselle. Suoraan niin tapahtuu silloin, kun kyseisessä laissa nimenomaan säädetään etujen myöntämisestä, ja epäsuoraan silloin, kun etu on välttämätön seuraus säädöksen toteuttamisesta.

Tähän kuuluvat siis kaikki elinkeinojen etuoikeudet, eivät vain yksinomaiset erioikeudet, vaan kaikki ne, joilla elinkeinon harjoittajalle annetaan jokin erityisetu, ja kaikki elinkeinojen luokittelut, jotka tehdään lakien perusteella. Varmimman luokittelun tekee luonto itse, mutta heti kun lait lisäävät siihen tai poistavat siitä jotakin, havaitaan häiriöitä, jotka suosivat tiettyjä ihmisiä, mutta estävät toisia elinkeinonsa harjoittamisessa. Tähän lasketaan myös mukaan kaikki tuotanto- ja vientipalkkiot sekä kaikki asumista ja elinkeinonharjoitusta kaupungeissa ja maaseudulla koskevat kiellot.

Mitä muuta nämä ovat kuin patorakennelmia, jotka keräävät ihmisiä tiettyihin paikkoihin, ottavat yhdestä paikasta ja sijoittavat toiseen, vaikkei vielä osata sanoa kummassa heistä on enemmän hyötyä, ja kummassa he kasvattavat tai vähentävät kansallista voittoa, kuten edellä osoitettiin.

Silloin kun virta saa juosta keskeytyksettä, on jokainen vesipisara liikkeessä. Kun esteitä ei ole, tavoittelee jokainen työntekijä innolla elatustaan ja kasvattaa samalla kansallista voittoa. Sädökset kuitenkin kokoavat kansanjoukkoja tietyiksi ryhmittymiksi, yritteliäisyyden mahdollisuuksia kavennetaan ja jokaisessa ryhmittymässä pieni joukko ihmisiä nousee suurimman massan yläpuolelle. Tämän joukon vauraudella todistellaan koko valtakunnan hyvinvointia.

§ 16

Renki liikkuu, talonpoika pysyy

Juuri samat padot estävät Ruotsin työläisten määrän kasvua, vaikka sen kasvu on kansallisen voiton tärkein perustus, kuten neljännessä pykälässä on osoitettu.

Patoaltaassa ylempien vesikerrosten koko paino lepää lähimpänä pohjaa olevan kerroksen päällä, joten alimpien rakennelmien on oltava monta kertaa vahvempia ja tiiviimpiä kuin muiden. Kokemuksesta tiedetään, että alimmat vesikerrokset virtaavat pienimmästäkin aukosta ja lisäksi nopeammin kuin ylempien kerrosten vedet.

Samoin on kansanjoukkojemme laita. Voimme tarkastella mitä tahansa elinkeinoa ja siinä työskentelevää ihmisryhmää.

Jos silmäämme maanviljelijöitä, löydämme tuskin ainoakaan suurtilan omistajaa, joka tahtoisi lähteä maanpakoon, vaikka ne, jotka odottavat saavansa tilan hänen jälkeensä, maksaisivat mielellään hänen matkakulunsa. Mutta voidaanko olla yhtä varmoja saman herraskartanon torppareista ja heidän lapsistaan?

Olen monta kertaa kysynyt torppareilta, missä heidän lapsensa ovat, mutta useimmilta olen saanut murheellisen vastauksen: miten voisimme pitää heitä nyt kotona? Me pystymme töin tuskin elättämään itseämme täällä niin kauan kuin Herra sallii. Vanhin poikamme työskenteli muutamia vuosia Hollantiin purjehtivassa laivassa, mutta jäi sinne ja voi kai nykyään hyvin. Toinen purjehtii Englantiin, mutta kun viimeksi näimme hänet, hän jätti jäähyväiset ikuisiksi ajoiksi, koska aikoo jäädä maahan. Kolmas meni armeijan mukana Pommereihin ja jäi Preussin kuninkaan vangiksi. Mutta sitten kun Jumala antoi rauhan, poika ei enää halunnutkaan tulla takaisin. Nyt hän on Preussin palveluksessa ja on mennyt siellä naimisiin. Neljäs kulkee vielä koltussa; Luoja tietää mihin hän suuntaa kulkunsa tai mikä hänestä tulee.

Miksi valtakunnan itsenäiset talonpojat eivät pakene maasta? Koska heillä on tilansa. Entä miksi renki on halukkaampi muuttamaan? Vastaus on selvä: koska säädökset eivät salli hänen asettua vakinaisesti asumaan minnekään.

§ 17

Ammattiliitot

Jos silmäilemme käsityöläistemme ammattikuntia ja niiden piirissä olevaa ihmisjoukkoa, näemme pienen määrän hyvinvoivia mestareita, joiden ei tarvitse enää istua verstaissaan. He elävät mukavasti, vaattavat itsensä ja perheenjäsenensä uusimman muodin mukaan, käyvät arkisinkin kunnan ruokapöytään, viettävät enimmäns osan ajastaan käymällä vierailuilla ja ottamalla vieraita vastaan ja pitävät verstaasaan 10 tai 12 työntekijää, joista 6 tekee työtä ruokapalkalla ja loput muutamasta taalerista viikossa. Kysyn vain: haluaako sellainen mies lähteä maanpakoon? Siten ei suinkaan tapahdu niin kauan kuin ammattikunta pystyy hankkimaan hänelle uusia työntekijöitä ja pitämään mestarien määrän kyllin alhaisena, jotta töiden tarjonta on turvattu, jolloin hän kykenee siis itse määräämään hinnat.

Mutta arempi kysymys on, miten käy hänen kisälliensä ja oppipoi-kiensa. Olen toisinaan kuullut heidän joutsenlauluun, samoin kuin valtakunnassa yleisesti esitettyä valitusta, että he muuttavat Preussiin ja Venäjälle. Niissä maissa jokainen halukas pääsee näet heti mestariksi.

Ajatella miten avuliaita ammattikuntamme ovatkaan! Nehän eivät estä köyhän miehen lapsia täyttämästä tällä tavalla syntyneitä aukkoja ilman palkkaa.

§ 18

Työläisjoukot kurjistuvat

Jos siirrymme kaivoksiimme, saamme pian havaita, että useimpien ruukkiemme omistajat eivät halua millään muotoa hylätä Ruotsia. Aivan toinen asia on köyhien ruukinomistajien joukolta kuultu valitus, ettei toiminnan ylläpitämiseen ole pääomaa, että tuotteet menevät hitaasti kaupaksi ja lisäksi väkisin määrättyyn hintaan ja että heitä uhkaa köyhyys.

Entä mitä sepät ja ruukintyöläiset valittavat? Miksi ulkomaiset työntekijät häipyvät niin pian, miksi kotimaiset menevät vain harvoin naimisiin ja päätyvät lopulta useimmiten kurjalistoon? Entä mistä johduu, että viljan ja muiden elintarvikkeiden myynti on ruukinomistajalle lähes yhtä kannattavaa kuin ruukin varsinainen tuotanto? Ja mikä on syynä siihen, että ruukin alaisuuteen kuuluvat talonpojat saavat pelloilleen hiilimurskaa ⁸ ja kertovat lastensa elämäkulusta samaan tapaan kuin edellä mainittu torppari?

Tehtailija kulkee todellakin pukeutuneena omiin tuotteisiinsa yhtä hienosti kuin muut, kun taas työntekijät istuvat kehräämössä usein puolialastomina. Toiset kulkevat rääsyissään kaduilla kerjäämässä ja sanovat olevansa ulkomailta tuotettuja työläisiä, jotka mieluummin olisivat kotona kuin kyhjöttämässä ruotsalaisten ovilla. Lopulta he kuolevat köyhyteensä.

Maastamuuttokuume tarttuu kaupungeissa vain harvoin hyvin toimeentuleviin ja johtohenkilöihin. Sen sijaan todella usein se iskee porvariston köyhempiin ja vähäisempiin jäseniin.

Uskoisin ettei merikapteeni tai perämies ole koskaan paennut laivasta, ellei hän sitten ole rikkonut lakia jossain ulkomaisessa satamassa.

⁸Ruukin alaisuudessa olevan talonpojan sanotaan saavan hiilimurskaa pelloilleen, kun hän työskentelee ruukin töissä niin paljon, että laiminlyö maanviljelyksensä ja kärsii sen tähden huonosta sadosta.

Samaa en uskalla vakuuttaa matruuseista ja kokkipojista.

Suopea lukijani! Näetkö nyt syyn miksi työläisjoukkomme ja sen myötä kansallinen voittomme ei voi kasvaa? Käsitykseni mukaan tätä menetystä ei voi milloinkaan estää ellei patoja avata.

Mitä vähäisempi paine on, sitä helpompaa on pitää vesi paikallaan. Mutta mitä matalampi vesipatsas on, sitä vähäisempää on paine, ja pienimmilleen se saadaan avaamalla sulut.

§ 19

Työvoiman tuottavuus

Työläisten ahkeruus on kansallisen voiton toinen peruspilari, joka toteutuu silloin, kun pienin määrä ihmisiä tuottaa tavaraa, jonka arvo on mahdollisimman suuri.

Monet niistä, jotka tarkastelevat vain meidän kansakuntaamme, voivat helposti tulla siihen käsitykseen, ettei meiltä ainakaan ahkeruutta puutu. Minun on sen sijaan myönnettävä, että tuntuu pahalta kun kuulee ulkomaalaisten moittivan Ruotsin kansaa laiskaksi muiden rinnalla.

Hollantilainen kauppias istuu joka aamu jo viideltä tai kuudelta konttorissaan ohjaamassa toimeksiantojaan. Hän pukeutuu vaatimattomasti eikä hänen pöytänsä notku ylellisistä ruokalajeista. Hän käyttää tarkasti jokaisen hetken johonkin hyödylliseen ja tekee pilaa ranskalaisista keikareista ja hienostuneista eleistä.

Englantilainen on työssään karaistunut ja väsymätön. Englantilaisella telakalla kirvesmies toimii sellaisella voimalla ja nopeudella, että on vaikea nähdä hänen kädessään olevaa nuijaa. Hän saa sotalaivan valmiiksi yhtä monessa päivässä kuin sellaisen rakentaminen vie viikkoja ruotsalaisella kruununtelakalla.

§ 20

Valvontayhteiskunta

Mistä tämä johtuu? Joku voisi ajatella, että syynä on työläistemme omavaltaisuus, heitä kun ei pidetä tiukassa valvonnassa. Kuulee sa-
nottavan, että kaikkialla maaseudulla viruu irtolaisia laiskottelemas-
sa. Kisällit ja oppipojat eivät ole enää sellaisia kuin ennen, eivätkä
rengit ja piiat liikahdakaan paikaltaan ellei isäntä itse ole perään kat-
somassa.

En tiedä onko missään muualla niin paljon toisten valvojia kuin meil-
lä. Mutta kuka pitää muita silmällä, kun valvojat itse nukkuvat kello
kymmeneen aamulla. Olen kuullut monien ehdottavan, että talonpoi-
kia pitäisi rangaista raipoin elleivät he hoida tilaa ahkerasti, tai että
ainakin heidät pitäisi ajaa pois tilalta. Joitakin on todella jo rangais-
tukin siitä, etteivät he ole kerralla pystyneet jättämään ikivanhaa elin-
keinoa, jota ilman he ensi alkuun olisivat joutuneet elämään ainakin
puolittain nälässä.

Tällaiset ihmiset tuntevat erehtymättömän varmasti meidän vapau-
temme. Merkillinen ajatus: raipat ja vapaus yhdessä.

Älkäämme syyttäkö kansakuntaa ja sen luonnetta hitaudestaan, älkäämme
myöskään sälyttäkö syytä tapainturmeluksen niskoille. Sillä
tavoin pääsisimme kylläkin helpoimmalla, mutta tuskin se kansakun-
taa auttaisi. Tämän pahan juuri on muualla.

Mitä enemmän yhteiskunnan jollekin osalle annetaan mahdollisuuksia
elää toisten vaivannäöllä ja mitä vähemmän toiset saavat itse naut-
tia työnsä hedelmistä, sitä enemmän ahkeruutta tuhotaan. Edellisistä
tulee ylimielisiä, jälkimmäisistä taas epätoivoisia, ja molemmat lai-
minlyövät velvollisuutensa.

Tämä perusajatus on niin vankka ja ihmissydämen tuntemus ja joka-
päiväinen kokemus ovat sen niin tarkoin vahvistaneet, että olen val-
mis uhmaamaan jokaista, joka katsoo hänellä olevan perusteita sen

kumoamiseen.

Ahkeruus ja huolellisuus vaativat iloista mieltä ja alituista kilpailua, jotta ne eivät sammuisi nopeasti. Ikeen alla niitä ei esiinny milloinkaan, mutta kun niitä elähdyttää vapaus, nopea menekki ja oman voiton tavoittelu, voitetaan luontainen hitaus, jota ei pieksemällä ja lyömällä saada pitemmän päälle koskaan karkotetuksi.

§ 21

Kysyntä vaihtelee

Tavaroita ei milloinkaan valmisteta, ellei niitä tarvita ja kysytä. Tarpeet ilmaantuvat itsestään, ne ovat moninaisia ja aikaansaavat täten itsestään elinkeinoja ja tuotteita, jotka sitten myydään tarvitseville. Jos tarvitsevaa estetään ostamasta tavaraa, se jää valmistajan käsiin, muodostuu hänelle rasitukseksi ja saa päälleen mustan leiman, jossa lukee: Hukkaan heitettyä hikeä ja vaivaa.

Tällainen lyö uutteruuden tainnoksiin. Tässä on köysi, jolla työntekijän kädet sidotaan selän taakse; tässä on juoma, jolla saadaan aikaan kehoja ja unitautisia kansalaisia.

Yksikään kansakunta ei voi olla ahkera niin kauan kuin mainitut sanat pysyvät sen valmistamissa tuotteissa, eikä niitä voi pyyhkiä pois ennen kuin jokainen halukas saa valmistaa tavaraa ja myydä sitä tarvitsevalle.

En halua vedota muiden valtojen tarjoamiin esimerkkeihin, koska oma isänmaani on tässä kumoamaton todiste, ja vetoan siihen sitäkin rohkeammin, koska sen tilanne tunnetaan parhaiten. Tuskin kukaan voi ajatella asiaa surkuttelematta isänmaani onnettomuuksia.

Ruotsalaisten ahkeruus on kuin huonosti hoidetussa pellossa kasvava laiho. Siellä täällä on joitakin reheviä tuppaita, mutta suurin osa on näivettynyt ja sato vastaa hädin tuskin kylvöä.

§ 22

Kauppiaiden vapaa liikkuminen

Länsi-Götanmaalla harjoitetaan ahkerasti käsityöammatteja ja kutoamista, eivätkä ukot häpeä siellä istua rukin ääressä. Sieltä saa puukkoja, kulhoja, lautasia, nauhoja, kulkusia, saksia ja muita tavaroita edullisempaan hintaan kuin muualta. Mistä se johtuu? Maakunnan asukkaalla on oikeus liikkua myymässä tavaroitaan missä haluaa. Boråsin kaupungilla on vanhastaan oikeus harjoittaa kulkukauppaa⁹ koko maassa. Vapautta on se, että saa kulkea taloissa ostamassa tavaroita ja myymässä omiaan muille.

Koska muilla maakunnilla ei ole ollut tällaista vapautta, kiistän että niissä voisi osoittaa olevan länsigötalaisten kaltaista ahkeruutta. On siis selvää, että siellä on joko utteruus synnyttänyt vapauden tai vapaus utteruuden.

Joitakin vuosia sitten Länsipohjassa, Hälsinglandissa ja Västernorrlandissa tehtiin runsaasti tuoleja ja rukkeja, ja edellisiä myytiin 9 – 12 taalerilla tusina ja jälkimmäisiä 6 – 9 taalerilla kappale. Niiden valmistus on nyt joidenkin myyntikieltojen vuoksi suurimmaksi osaksi loppunut ja näyttää siltä, että asukkaat joutuvat pian ostamaan niitä muilta.

Pohjanmaan rannikolla ihmiset touhuavat kesät talvet, mutta 30 – 40 peninkulman päässä sisämaassa, missä ei ole kaupunkeja, useimpien työnä on talvisin nukkua ja repiä päreitä niin paljon kuin niitä polteetaan. Tavaroilla ei ole ostajia eikä niitä siksi ole myytävänäkään.

Porin, Rauman ja Uudenkaupungin seutujen rahvas veistää lähes väsymättömästi puuta. Työntekijät ovat jo kello yhdeltä tai kahdelta yöllä täydessä touhussa. Koko talven he valmistavat kaikenlaisia puuas-tioita ja pystyvät siksi myymään niitä kohtuullisempiin hintoihin kuin

⁹Joidenkin Västergötlandin kihlakuntien rahvaalla sekä Boråsin ja Ulricehamnin porvareilla oli vanhastaan oikeus käydä kulkukauppaa.

kukaan koko Suomessa, vaikka monella muulla rannikkoalueella on käytettävissä enemmän metsiä ja lisäksi vielä tämän käsityön taitajiaakin. Etsikäämme syytä tähän. On täysin mahdotonta, että moinen ahkeruus olisi voinut syntyä ja säilyä ilman vapaata vientiä.

Mainituilla kaupungeilla on ollut vanhastaan vapaus purjehtia Itämerellä lastinaan piiruja, rimoja ja puuastioita. Tapulikaupungit ovat usein yrittäneet viedä näiden kaupunkien edun, mutta toistaiseksi se ei ole ottanut onnistuakseen. Nyt nämä kaupungit eivät ainoastaan vie kyseisiä tavaroita moniin ulkomaisiin satamiin, vaan Tukholmaankin kohtuuhintaan, jopa lähes kaikkia muita halvemmalla.

Jos sen sijaan olisi annettu myyntikielto, olisi se väistämättä supistanut menekkiä ja siis samassa määrin valmistusta. Tuotannon supistamisen seurauksena on auttamatta toimeettomia käsiä ja kalliita tavaroita. Jos toiset kaupungit pystyvät joskus estämään kyseisten tavaroiden myynnin tai nämä kaupungit¹⁰ kieltämään työntekijöiltä vapaan valmistuksen, niin yhtä varmasti kuin kaksi kertaa kaksi on neljä, Tukholma joutuu ostamaan puuastiat entistä kalliimmalla. Kyseisten kaupunkien liiketoiminta vähenee, maa menettää asukkaita ja tuloja ja valtakunta jää ilman voittoa.

§ 23

Työmarkkinoiden vapauttaminen

Kas tässä on utteruuden ja voiton avain! Jos avataan vapaiden elinkeinojen ja kaupan kautta pääsy ansioihin, ovat kaikki muutamassa vuodessa täydessä työn touhussa. Mutta ellei niin tapahdu, ja kaikista muista toimenpiteistä huolimatta, kansakunta jää varmasti entiseen tapaansa haukottelemaan unisena keskellä kirkasta päivää.

Vapauden pitää tietenkin vallita, mutta ei ilman järjestystä, lukijani ajattelee. On erotettava tarkoin kaupunkilaisten ja maamiesten elin-

¹⁰Pori, Rauma ja Uusikaupunki.

keinot, eikä maamiesten saa antaa tehdä muuta työtä jotta maanviljelys ei kärsisi. Erinomaisesti sanottu ja erityisesti aikamme maun mukaan! Vain yhden ehdon haluan kaikesta huolimatta kunnioittavimmin asettaa: se joka näin itsevaltaisesti holhoaa maamiestä ja sitoo hänet yksinomaan maahan, pitääköön myös oikean perheenisän tavoin isällistä huolta siitä, ettei viljelijä kuole nälkään, mikäli maanviljelys ei elätä häntä ja hänen lapsiaan. Ellei tähän pystytä, pidän viisaampana päästää työjuhta irti laitumelle etsimään itselleen syötävää, sen sijaan että se sidotaan kiinni paaluun ja jätetään muutamaksi viikoksi ilman valvontaa. Kun ruoka on lopussa, on myöhäistä opetella käsityöammatteja.

Jos maaseudun elinkeinoja rajoitetaan, sillä estetään väestön kasvu ja kaikki uudisraivaus, ja jos käsityöt ja kaupankäynti kielletään, vähennetään vanhojen kaupunkien liiketoimintaa, samoin uusien kaupunkien syntyä.

Muuan taitava nahkuri asettui maaseudulle usean peninkulman päähän kaupungista ja palveli rahvasta ja säätyläisiä valmistamalla hyviä nahkoja. Lähin maakaupunki kielsi häntä harjoittamasta tätä ammattia maaseudulla ja käski hänen muuttaa kaupunkiin. Järjestys oli hyvä, mutta kun nahkuri oli voinut hyvin maalla, kaupungissa hänestä tuli kurja surkimus, ja joka vuosi toistatuhatta nahkaa menee pilalle kehnon käsittelyn vuoksi. Siinä nähdään etteikö tällainen kasvatakin kansallista voittoa!

§ 24

Kaupan vapauttaminen

Jo pelkästään se lainkohtamme, joka koskee maakauppaa¹¹, ansaitsee kaiken huomion. Kauppiaan ei anneta kiertää maaseudulla myymässä tavaroitaan, eikä maamiehen ostaa joitakin tavaroita naapureiltaan viedäkseen ne kaupunkiin, eikä liioin palvelu naapureita tuomalla heille vuorostaan jotain tavaraa kaupungista.

Ellei naapuri halua ruveta maamiehen asiamieheksi, maanviljelijän on itse lähdettävä kahden tai kolmen päivän matkalle kaupunkiin, usein vain saadakseensa piikiven palasen tai kyynärän verran tupakkaa¹², mahdollisesti kiireimpään elonkorjuu-aikaan. Kuka silloin maksaa hänen matkansa? Jos naapuri saisi käydä pientä kauppaa välttämättömimmillä tavaroilla, viljelijän ei tarvitsisi hukata aikaansa. Koska kaupankäynti kuitenkin on kielletty, en voi muuta kuin lukea menetyksen itse asetuksen syyksi.

On valittava todettava, ettei asetusta ole noudatettu tarkasti. Olen kuitenkin syvästi vakuuttunut siitä, että tämän lain rikkominen on pelastanut vähintään neljänneksen valtakunnasta autoitumiselta.

Tässä ei ole mahdollista käsitellä näin suurta asiaa täydessä laajuudessaan. Haluan vain antaa lukijalle aihetta pohtia asiaa hiukan.

Koko Savo, Häme ja Karjala ovat kaukana kaikista kaupungeista. Ne tuottavat viljaa ja muita elintarvikkeita ja näillä tuotteilla ne ostavat kaupungeista suolaa ja muuta tarvitsemaansa. Varakkaammat ostavat tuotteita naapureiltaan, joilla ei ole hevosia tai jotka eivät pääse viemään tavaroita kaupunkiin, ja tuovat heille vuorostaan mitä he tarvitsevat.

¹¹Porvarit eivät saaneet käydä kauppaa maaseudulla eivätkä talonpojat harjoittaa ammattimaista kaupankäyntiä keskenään. Kaupankäynnin tuli tapahtua kaupungeissa ja sallittuina aikoina maaseudun markkinapaikoissa.

¹²Tupakkakehräämöissä tupakan lehdistä kehrättiin ensin pitkä köysi, joka sitten leikattiin kyynärän mittaisiksi paloiksi ja kierrettiin ns. tupakkarulliksi.

Kukaan ei ryhdy köyhien asiamieheksi eikä kukaan pysy selvillä las-
kuista 50 – 60 eri henkilön kanssa. Ellei siis tällaista maakauppaa olisi
harjoitettu, valtakunta olisi menettänyt näiden maakuntien tavarat, ja
nälkä ja toimettomuus olisi vienyt köyhiltä hengen. Ellei tavaralle ole
kysyntää, valmistus loppuu kokonaan, ja miten käy silloin kansallisen
voiton?

§ 25

Tehoton työvoima

Tiedän talonpojan, joka asuu viiden peninkulman päässä lähimmästä
maakaupungista ja ostaa muun harjoittamansa maakaupan mukana
syksyisin teuraseläimiä usean peninkulman alueelta. Hän kuljettaa jo-
ka vuosi kaupunkiin 3 – 4 karjalaumaa, joissa jokaisessa on 20 – 30
päättä.

Lain mukaan eivät muut porvarit kuin teurastajat saa kiertää maaseu-
dulla ostamassa teuraseläimiä, vaan omistajien pitää itse kuljettaa ne
kaupunkiin. Harvat heistä voivat myydä enemmän kuin yhden tai kak-
si eläintä, ja niiden viemiseen tarvitaan kaksi tai kolme ihmistä, yhtä
monta kuin maakauppia tarvitsee koko lauman viemiseen.

Näiltä kahdelta tai kolmelta kuluu kaupunkimatkaan neljä tai viisi päi-
vää kultakin kiireisenä sadonkorjuuaikana, joten yhden ainoan pie-
nen teurasnaudan vieminen kaupunkiin vie usein kahdeksan tai kym-
menen päivätyötä ja merkitsee siten neljän tai viiden ploomun vähen-
nystä saatuun hintaan, ja menetetyt päivät jäävät uupumaan tilan tar-
peellisista töistä. Siten on aivan varmaa, että maamies syö mieluum-
min itse härkensä kuin kuluttaa puolet sen hinnasta matkakustannuk-
siin.

Jos maakauppaa koskevia määräyksiä noudatettaisiin, kaupunki me-
nettäisi pelkästään tämän yhden maakauppiaan kohdalla joka vuosi
50 – 60 teurasnautaa, ja verrattuna hänen tuomiinsa moniin laumoi-

hin kaupunki saisi hädin tuskin 10 härkää vuodessa, eikä hänen naapureillaan enää olisi kiinnostusta lisätä karjansa päälukua. Kukapa tietää, ovatko nämä ja muut samankaltaiset säädökset, joita useimmat pitävät pikkuseikkoina, syynä yleistä tyytymättömyyttä aiheuttavaan viljan ja muiden elintarvikkeiden pulaan valtakunnassa.

En pidä lainkaan suotavana, että maamiehen kaupankäynti haittaisi maanviljelyn harjoitusta. Näkisin mieluiten että porvaristo, jolla on useimmilla seuduilla etenkin talvisin aikaa sellaiseen, vaivautuisi palvelemaan kaupunkeja ympäröivää maaseutua ja saisi samalla itse siitä paljon hyötyä.

Koska kaupunkimme eivät kuitenkaan huolehdi tästä, minusta näyttää siltä että ne haluavat esiintyä maan isinä, jotka komentavat lapset tuolinsa ympärille, jotta nämä yksitellen pistäisivät ruokaa isiensä suihin. Elämme vaikeita aikoja, kun jälkeläiset komentelevat äitiään ja lapset haluavat koreilla isänsä harmailla hiuksilla!

§ 26

Vapaus alentaa korkoja

Kauppias, joka voi harjoittaa vapaata kauppaa, huolehtii mitä moninaisimmista asioista: tavaran liikuttelu voittoa tavoitellen pitää hänet joka hetki työn touhussa. Jos joku yrittää voittaa liikaa, hän saa kansakilpailijoita, jotka jakavat voiton ja auttavat kansalaisia pääsemään omavaltaisesta kiskomisesta. Kaikkien on silloin tyydyttävä siihen, että kustakin tavarasta saatava voitto on pienempi, mutta oman toimeentulon takia on tavaroita pidettävä sitäkin ahkerammin liikkeesä.

Silloin rahaan korko alenee, ja ruvetaan hakeutumaan myös vähäisempiin elinkeinoihin, joita ei korkeiden rahankorkojen aikana voida vähemmän kannattavina edes harkita tai harjoittaa. Sanalla sanoen: monopoleja, vekselikeinottelua tai kansallista tappiota ei voi milloin-

kaan syntyä ilman lain suojaa. Mutta kun ne ovat kerran päässeet juurtumaan, lait pitävät niitä hyvin yllä.

Koska maa- ja tapulikaupungeilla on merkillinen eronsa, ulkomaalaisia estetään hakemasta tavaroita suuresta osasta satamia ja maksamista niistä käteisellä. Niitä on tarjottava tapulikaupunkien asukkaille, ja elleivät nämä halua maksaa, niitä ei saa millään keinoin myydyksi. Ahkeruus menettää suuren osan kannustimestaan, tuotanto vähenee ja rahaa alkaa virrata maasta. Siinä sitä on kunnan kansallista voittoa.

§ 27

Pankkiirien yksinvalta

Tuoteplakaatti¹³ esti ulkomaalaisia tekemästä tuottoisia käyntejä pienemmissä tapulikaupungeissa, koska he näissä kaupungeissa eivät voineet myydä kokonaisia lastillisia oman maan tuotteita eikä mukana saanut olla muita tuotteita. Vain harvalla kaupungilla oli omia vientitavaroita kokonaisen laivalastillisen verran, ja siksi tavarat oli myytävä suurempiin tapulikaupunkeihin. Hollantilaiset ja englantilaiset eivät saaneet enää tuoda heille suolaa, eikä kannattanut purjehtia painolastissa Portugaliin sitä hakemaan, vaan suolakin oli ostettava isommista tapulikaupungeista.

Eikö ole merkillistä, miten kaupankäynti siirtyi valtakunnan muista osista muutamaiin harvoihin paikkoihin. Tapulikaupungit säilyttivät kyllä nimityksensä, mutta useimmat niistä olivat menettäneet kokonaan etunsa.

¹³suuren Pohjan sodan jälkeen Ruotsin jouduttua erityisesti Itämerellä täysin uuteen geopoliittiseen asemaan. TUOTEPLAKAATTI johtikin tarkoitettuun tulokseen eli ruotsalaisen kauppalaivaston selvään kasvuun, vaikka osa uusista ruotsalaisaluksista rakennettiin ilmeisesti ulkomaisen pääoman turvin. – Suotuisten vaikutusten lisäksi tuoteplakaatista seurasi myös ilmeisiä ongelmia, joista käytiin väittelyä Chydeniuksen osoittamalla tavalla niin plakaattia säädettäessä kuin myöhemminkin.

Kaupankäyntimme olisi toki sujunut jollakin tavalla, jos ulkomalaiset olisivat saaneet harjoittaa vapaata kauppaa edes suurimmissa kaupungeissa ja hillitä kilpailulla kotimaista omanvoiton tavoittelua. Mutta ulkomalaiset eivät pitäneet kaupankäyntiä kannattavana, koska heidät suljettiin kokonaan suolakaupasta, joka joutui muutamien harvojen kansalaisten käsiin. Näiden hyväntahtoisuudesta riippui toimitettiinko valtakuntaan tätä tavaraa vai ei, ja he saivat myös määrätä haluamansa hinnan.

Vientitavaroidemme ostajat siis vähenivät. Tuotteet jäivät tuottajien käsiin tai ne myytiin viejille tappiolla. Tappioiden vuoksi suuri osa omistajista menetti omaisuutensa, jotka joutuivat viejien käsiin, tai sitten he velkaantuivat viejille.

Näiden epäkohtien korjaamiseksi perustettiin rautakonttori¹⁴, jonka oli määrä antaa käyttöpääomaa köyhille ruukinomistajille raudan hintojen romahdettua. Kaikki kuitenkin tietävät onko pääoma joutunut köyhien vai varakkaampien käsiin.

Kun säätyjen pankin setelit laskettiin liikkeelle, metalliraha virtasi pankkiin. Tuontia ei voitu silloin maksaa rahalla tai viedä metallirahaa ulos tuontitavaroiden maksamiseksi, vaan kaiken täytyi tapahtua vientitavaroita vastaan otetuilla vekseleillä. Koko kruunun ja valtakunnan taloudellista toimintaa varten tarvittavat vekselit oli otettava muutamilta harvoilta, jotka siten pystyivät harjoittamaan vekseleillä täydellistä yksinvaltaa. Näin kaupan vapaus tukahdutettiin, enkä tiedä onko aiheellista syyttää siitä vain joitakin henkilöitä. Asiat oli järjes-

¹⁴Vuonna 1747 perustettu rautakonttori oli ruukinomistajien organisaatio, jonka tarkoituksena oli pitää raudan myyntihinta mahdollisimman korkeana sekä tukea rautaruukkien rahoitusta. Lainoja ns. kankirautarahastosta alettiin myöntää jo 1750-luvulla, ja 1760-luvulla rautakonttori sai oikeuden oman lainaustoiminnan harjoittamiseen. Finanssikriisin kärjistyessä monet harjoitetun politiikan arvostelijat (etenkin Anders Nordencrantz) katsoivat, että rahan arvon alenemisen oli osaltaan aiheuttanut suurten ruukinomistajien harjoittama spekulointi rautakonttorin myöntämällä lainoilla. Chydenius toistaa tässä Nordencrantzin usein esittämiä argumentteja.

tetty niin, että vapaus menetettäisiin.

Montesquieu sanoo¹⁵:

Jos Caesar ja Pompeius olisivat ajatelleet kuin Cato, toiset olisivat kai vuorostaan ajatelleet kuin Caesar ja Pompeius.

Toisaalla hän sanoo:

Jos antaa kunnianimen, tietää tarkkaan mitä luovuttaa. Jos siihen sitten liittää myös vallan, ei voi milloinkaan sanoa miten pitkälle valta ulottuu.

§ 28

Sääntely vakiinnuttaa vallan

Tätä valtaa vakiinnutettiin sitten säätämällä lakeja, rajoituksia, ohjesääntöjä ja luokitteluja. Muiden kauppiaiden toimet rajattiin tiettyihin tavaroihin, paikkakuntiin ja ajankohtiin, ja heitä hallitsi köyhyys ja toimettomuus, joita he puolestaan levittivät ympäröivään maakuntaan.

On merkillistä, että tuoteplakaatti halutaan vapauttaa vastuusta näin väistämättömien seurauksien kohdalla. Eikö porvarisäädystä ennustettukin, että plakaatti aiheuttaa puutetta ja hintojen kalleutta? Ennustus toteutui, ja kun yleinen puute oli seurauksena, ymmärrettiin että sitä voitaisiin yrittää taltuttaa kumoamalla plakaatti. Tästä huolimatta sanotaan: *tuoteplakaatti on eduksi kansakunnalle.*

¹⁵Montesquieu-sitaatit ovat teoksesta *Considerations sur les causes de la grandeur des Romains et de leur decadence* (1734). Chydenius käyttää teoksen vuonna 1755 ilmestynyttä ruotsinnosta.

Me haluamme käyttää vesimyllyä, ja olemme nähneet, että vesiratas lähtee liikkeelle kun pato avataan, mutta silti väitämme kaiken sujuvan parhaiten kun mylly jälleen pysähtyy. Eikö moinen kansallinen voitto olekin huomattava, kun sen hankkimiseksi tukahdutetaan ahkeruus ja aiheutetaan kurjuutta kansalaisille?

§ 29

Vekselisairaus

Me valittelemme seurauksia, mutta emme halua mennä niiden lähteille. Heti kun sanotaan jotakin vapaasta kaupasta, siihen vastataan ettei sellaisia yksityisiä asioita pidä sekoittaa yleisiin ja koko valtakuntaa koskeviin asioihin. En tiedä mitä tähän pitäisi sanoa. Joko me emme lue mitään tai sitten ajattelemme kovin vähän.

Eikö vekselisairautemme¹⁶ ole suurinta kauppapakkoa mitä maailmasta löytyy? Voiko mikään muu apukeino kuin kaupan vapauttaminen olla järkeenkäyvä?

Siihen on kaksi pääkeinoa: ensimmäistä käytettäessä vekselityrannian harjoittajien valta murretaan henkilöön katsomatta, jotta he eivät pysy enää toimimaan. Mikäli tätä ei enää voida panna toimeen, on selvää että valtakunta on menettänyt liian paljon ja joutuu pelkäämään niitä

¹⁶Kaivostyössämme on yhtä paljon pakkoa kuin muissakin ammateissa. Pakko kohdistuu ensinnäkin köyhiin – Käsitteillä ”vekselisairaus” ja ”vekselityrannia” Chydenius viittaa rahan ulkoisen arvon heikkenemiseen ja sen oletettuihin syihin. Ulkomaankauppaa käytiin ulkomaisessa valuutassa asetettujen vekselien avulla. Esim. tuontikauppaa harjoittavien oli ostettava vekseleitä voidakseen maksaa ulkomailta hankkimansa tuotteet, ja vekseleitä asettivat ja myivät lähinnä ne, joilla oli saatavia ulkomailta. Chydeniuksen (suurelta osalta Nordencranzilta omaksutun) käsityksen mukaan erityisesti raudalla käytävä kauppa oli keskittynyt muutamille viejille, jotka saattoivat heille kertyneiden pääomien avulla hallita vekselikauppaa ja määrittää vaihtokurssin heidän kannaltaan edulliseksi. Nämä henkilöt olivat Chydeniuksen mukaan osittain samoja kuin ns. ”vaihtokonttorin herrat” (ks. seuraava viite), mikä antoi heille vielä paremmat mahdollisuudet harjoittaa manipulointia.

aseita, jotka se itse on luovuttanut heidän käsiinsä. Kun valta on viety, on parasta ottaa lusikka kauniiseen käteen.

Toisena keinona on kumota määräykset, jotka jollakin tavalla kahlitsevat kaupankäyntiä ja tukahduttavat uutteruutta. Jos jokaisella olisi oikeus ja tilaisuus käydä itse kauppaa ulkomaalaisten kanssa, niin monien ei tarvitsisi antaa uhriaan muutamien harvojen viejien alttarille saadakseen ostaa vekseleitä. On mielestäni tuulentupien rakentamista, jos toivotaan valtakuntaa autettavan sillä, että viejät sidotaan laeilla ja valoilla kohtuuhintoihin.

Molemmat keinot ovat aivan välttämättömiä. Niistä ei kuitenkaan ole apua ellei ensimmäistä käytetä ensin. Tämä taas ei auta mitään, jos määräykset pysyvät voimassa: siinä tapauksessa vain uudet ihmiset astuvat edellisten tilalle, eikä kansakuntaa paljon hyödytä onko omavaltaisen osapuolen nimi Caesar vai Octavius. On tarpeeksi paha asia, että vapaus on menetetty!

Miten yksinkertaisilta nämä epävakaan kurssin parannuskeinot näyttävätkään, ne jäävät joka tapauksessa ainoiksi oikeiksi keinoiksi, joita ilman on turha odottaa apua.

Kaikki ovat yksimielisiä siitä, että vaihtokurssi alenee, jos valtakunnan vientiä lisätään ja yleiseen kiertoon tuodaan todellista rahaa. Edellistä ei voi milloinkaan tapahtua ilman elinkeinovapautta, ja ainoa tuntemani keino rahan hankkimiseksi on ulkomaankauppa. Jos ulkomaankauppa on harvojen käsissä, he pitävät väistämättä yllä samankaltaisia vaihtokonttoreita¹⁷ kuin edeltäjänsä, joskin toisella nimellä. Vaikutus vaihtokurssiin on sama kuin aikaisemminkin.

¹⁷Tarkoitetaan vuosina 1747 – 1756 ja 1758 – 1761 toimineita muutaman suurliikemiehen yhtymiä, jotka valtion toimeksiannosta ja sen rahoituksella yrittivät turvata Ruotsin rahan arvoa. Käytännössä tämä tapahtui ostamalla vekseleitä varsinkin Amsterdamissa; varat tähän saatiin mm. Ranskan antamista avustuksista. Ruotsin osallistuminen seitsenvuotiseen sotaan johti vuosina 1758 – 1761 toimineen vaihtokonttorin katastrofaaliseen epäonnistumiseen. Setelien määrän voimakas kasvaminen heikensi vaihtokurssia, eikä vaihtokonttori pystynyt vaikuttamaan tähän kehitykseen. Monet näkivät ”vaihtokonttorin herrojen” olevan pääsyllisiä valtakunnan

Kaikki omassa maassa tapahtuvat liiketoimet ja mitä hienoimmat finanssitemput, jotka eivät samalla avaa ulkomaankauppaa, ovat mielestäni yhtä hyödyttömiä kuin ajatusten uhraaminen ikiliikkujan keksimiseen tai itsestään toimivan vesimyllyn rakentaminen kaivoon.

Sellaisten keksijän sopii edetä niin pitkälle kuin lystää. Siitä ei päästä kuitenkaan mihinkään, että laitoksen on pakko joskus pysähtyä. Ja kaikkein hienoimpien laskelmien tekijä saa ehdotustaan toteuttaessaan lopulta nähdä, että koko operaatiossa on vain otettu yhdestä kädestä ja siirretty toiseen.

§ 30

Ulkomainen työvoima

Niin pian kuin on keksitty uusi elinkeinohaara, jolla ihmisiä voi työllistää, sen tuotannon luullaan olevan kansallista voittoa, vaikka alalla ei edes maksettaisi riittäviä palkkoja työntekijöille.

Luulemme, että tälle alalle otetut ihmiset eivät ole aikaisemmin ansainneet tai voineetkaan ansaita mitään, vaikka se, joka on aikaisemmassa elinkeinossa ilman kerjäläiseksi tai varkaaksi ryhtymistä ilmiselvästi kyennyt selviytymään perheineen, on ansainnut tuolloin enemmän. Nyt tulot riittävät hädin tuskin hänelle itselleen, ja hänen vaimonsa joutuu lapsineen raahautumaan pitkin katuja ja elämään muiden varassa.

Kansalle on hyvin hyödyllistä kehitellä uusia elinkeinoja, sillä sattumalta niistä voi löytyä jokin kaikkia vanhoja tuottoisampi, jolla voidaan lisätä kansallista voittoa. Mutta jos elinkeinoa pidetään käynnissä palkkioiden tai muihin kansalaisiin kohdistuvien pakkotoimien avulla, silloin on aina selkeästi kysymys kansallisesta tappiosta.

talouden tilaan, aluksi myös Anders Chydenius, joka oli tuossa vaiheessa Anders Nordencranzin vaikutuksen alainen.

Tässä ei päde lainkaan se väittäjä, että useammat saisivat elantonsa jos elinkeinoja lisättäisiin. Kansakunnan voitto ei näet suinkaan kasva elinkeinojen lukumäärän, vaan ainoastaan tuotosten arvon perusteella, saadaan se sitten vaikka vain yhdestä ainoasta elinkeinosta. Niin kauan kuin maa on kesannolla, ruukit ovat vailla työntekijöitä ja vers- taamme ovat tyhjillään, on minun mielestäni turha kantaa huolta yhä useampien elinkeinojen harjoittamisesta.

Tässä muistuu mieleeni se moraaliopetus, jonka Aisopos antaa koi- rasadussaan. Koira näki uideksaan lihapalan varjon vedessä ja halusi sen palan suuhunsa, mutta pudotti samassa teurastajalta saamansa li- hakimpaleen. Jos ahnehtii liikaa, menettää koko palan, Aisopos sa- noo¹⁸.

En pidä liioin pätevästä sitäkään perustetta, että työt teetetään tän- ne hankitulla ulkomaalaisella työvoimalla. Kun heidät nyt on suurin julkisin kustannuksin saatu houkuteltua työskentelemään vähemmän tuottoisalle alalle, niin heitä olisi tullut tuhansittain ilman pienintä- kään räsitusta valtakunnalle, kunhan he vain olisivat saaneet vapaas- ti hankkia elantonsa niin kuin parhaiten taitavat, toisin sanoen har- joittaa sitä tointa, jolla he eniten kasvattavat kansakunnan varsinaista voittoa.

Terve politiikkahan vaatii heti ulkomaalaisten tultua maahan ottamaan parhaan hyödyn heidän työstään, ja näin tapahtuu pettä- mättömän varmasti siinä elinkeinossa, joka tarjoaa parhaat edut harjoittajalleen. Näin ei käy lainkaan niillä aloilla, joilla työnte- kijöiden elatus koituu valtion ja yleisön kannettavaksi. Edellistä vaihtoehtoa he tavoittelevat itse, jälkimmäisen varaan he eivät jää mielellään, ellei ole pakko, ja köyhyys koituu siinä lopulta muuton palkaksi.

¹⁸Aisopoksen saduissa oli usein moraalinen opetus. Koira näki veden pinnalla heijastuksen suussaan pitämästään luusta. Kun se avasi suunsa tarttuakseen myös tähän toiseen luuhun, se pudotti ensimmäisen, joka vajosi pinnan alle.

§ 31

Elinkeinovapaus

Tämä kansallisen voiton käsite on itsessään mitä vaarattomin ja helpoin, vaikka se näyttääkin olevan jyrkässä ristiriidassa uusimpien toimenpiteidemme kanssa.

Se antaa vapauden kaikille luvallisille elinkeinoille, ei kuitenkaan toisten kustannuksella. Se suojaa vähäisintäkin toimintaa sortoa vastaan ja kannustaa ahkeruuteen ja esteettömään toimintaan.

Se punnitsee kaikki yhdellä ja samalla puntarilla, ja voitto on se oikea mittapuu, joka osoittaa mikä on muita parempi.

Se päästää korkeimman vallan tuhansista kalvavista huolista, säädöksistä ja valvontatehtävistä, koska yksityinen ja kansallinen voitto sulautuvat yhdeksi eduksi, ja vahingollinen omanvoitonpyynti, joka säädösten suojaamana aina löytää jonkun kätkön, saadaan keskinäisen kilpailun avulla pidettyä aisoissa.

Se antaa ruotsalaisen nauttia kalleinta ja suurinta oikeuttaan, joka hänellä luonnossa on ja jonka Kaikkivaltias on hänelle ihmisenä suonut, nimittäin oikeutta elättää itsensä otsansa hiessä miten parhaiten taitaa.

Se riistää laiskuuden tyynyt niiden käsistä, jotka voivat nyt etuoikeuksiensa varassa kuluttaa kaksi kolmannesta ajastaan nukkumiseen. Kaikki keinot elää työtä tekemättä karsitaan, ja ainoastaan ahkerat voivat vaurastua.

Se tuo toivotun vähennyksen oikeudenkäyntiemme määrään. Lukuisat säädökset, niiden selitykset, poikkeukset ja sovellutukset, jotka tavalla tai toisella sitovat elinkeinoja, tulevat silloin tarpeettomiksi ja vaikenevat, ja sitten kun laki on kumottu, sen rikkomukset mitätöityvät.

§ 32

Jakakaa edelleen

Tiedän hyvin, että nämä uudet ajatukset miellyttävät vain vähäistä lukijoitteni joukkoa. Itselleni niistä on kuitenkin ollut suurta iloa, ja katson velvollisuudekseni kertoa niistä myös yleisölle. Sen joukosta uskon aina löytyvän ihmisiä, jotka haluavat vilpittömästi jakaa tämän iloni.

Epätietoisuus isänmaan auttamisen keinoista, sai minut pohtimaan tätä aihetta, ja Ruotsin vapaana kansalaisena olin velvollinen tutustumaan isänmaani lakeihin. Vertailin niitä keskenään, mutta kaipaasin niissä sitä yhtenäisyyttä, joka yleensä loistaa varovaisen isännän käs-kyissä, nimittäin yhteen päämäärään suuntautumista.

Kuulen valituksia että väki lähtee siirtolaisiksi, ja näen myös useita määräyksiä, jotka ajavat ihmisiä maasta. Me tahdomme edistää yritteliäisyyttä, mutta kuitenkin estämme ahkeria ihmisiä hankkimasta elatustaan. Sanomme, että maan hyvinvointia on lisättävä, mutta kiellämme kokonaista maakuntaa ostamasta leipää¹⁹, pelkästään salakuljetuksen estämisen verukkeella. Vaaditaan tottelemaan esivallan määräyksiä, joita on kertynyt useilta vuosisadoilta niin runsaasti, että lainlukijatkin pystyvät vain suurella vaivalla muistamaan ne. Joukossa on sellaisia, joita voi tuskin noudattaa vajoamatta kurjuuteen.

Valitetaan kaupan alijäämää, ja kuitenkin estämme toisiamme niin pitkälle kuin suinkin myymästä tavaroita ulkomaalaisille. Me haluaimme laajentaa kaupankäyntiä ja kuitenkin toimimme sen rajoittamiseksi 15 tai 20 henkilön käsiin. Korkea vaihtokurssi näännyttää

¹⁹Tässä Chydenius viittaa ilmeisesti ajoittain Suomessa ilmenneeseen viljan puutteeseen ja korkeisiin hintoihin. Maakuntaan (tässä tarkoitetaan ilmeisesti Pohjanmaata) saatiin ostaa viljaa vain kotimaasta, esim. Turusta ja Tukholmasta, mutta ei suoraan ulkomailta. Kirjoituksissaan Lähde ja Purjehdusvapaus Chydenius oli katsonut tämän ongelman johtuvan tuoteplakaatin ja tapulisäännösten kaltaisista kauppaa rajoittavista määräyksistä.

meitä, ja siitä huolimatta yritämme kaikin voimin sitoa vekselin saajat mahdollisimman harvoihin asettajiin, vaikka jälkimmäisillä on tästä riippumatta jo täydellinen yksinvalta kurssin määräämisessä.

Me pyrimme kasvattamaan kansallista voittoa ja teetämme siitä huolimatta kansallamme sellaista työtä, jolla se tuskin pystyy hankkimaan edes päivittäisen veden ja leivän. Me pohdimme oikeudenkäyntien lyhentämistä ja lainkuuliaisuutta, mutta yhtä kaikki lisäämme päivittäin lakien määrää, niin että tuomarikin vain vaivoin löytää ne luettelosta, ja tuskin sadasosa kansalaisista tuntee velvollisuutensa. Suoepa lukijani! Sanohan mitä tästä kaikesta lopulta tulee!

Omasta puolestani voin vain yhtyä maailmaa halveksivan Lisidorin lauluun²⁰:

Paljon puhetta kuulin,
vailla ajatusta vain,

monta valoa näin,
silti hapuillen kulkea sain.

Suureen ääneen todisteltiin,
pääni sotki se ain’,

vaikka ymmärsin kielen,
mitään en kuulemastain.

²⁰Lainaus on Gustaf Fredrik Gyllenborgin runosta ”Verlds-föraktaren”, jonka päähenkilö on Lisidor. Runo oli julkaistu teoksessa Witterhets arbeten, utgifne af et samhälle i Stockholm. Andra uplagan, Öfversedd och ansenligen tillökt. II. Tomen, Stockholm 1762, s. 178.

§ 33

Vapaus on kukoistuksen mittari

Olen yrittänyt kaikin tavoin käydä läpi edes yhden pienen elinkeinonhaaran ja selvittää ajatuksissani niitä säädöksiä, jotka sitä varten tarvittaisiin. Olen kaikkialla kohdannut ylitsepääsemättömiä esteitä, jollen sitten ole joutunut ihmisten itsekkyyden johdattamaksi. Siksi en ole päässyt alkua pitemmälle, mikä johtuu etenkin yhdennessätoista ja sitä seuraavissa pykälissä esittämistäni syistä.

Kun turvauduin kokemuksen apuun, minulle selvisi pian, että mitä enemmän jollakin elinkeinonhaaralla on ollut vapautta, sitä enemmän se on aina kasvanut ja päinvastoin, ja mitä tasaisemmin vapaus on jakautunut, sitä luonnollisempi on elinkeinojen keskinäinen tasapaino ollut.

Muiden valtioiden tavasta hoitaa elinkeinoja opin samoin, että vapaus oli aina niiden kukoistuksen mitta. Mutta käännyinpä minne tahansa, näin omanvoitonpyynnin saaneen säädöksistä niin lujan suojan, että sen kitkeminen oli kaikkialla vaikeaa, ja useimmissa tapauksissa täysin mahdotonta.

Mitä tarkemmin aloin arvioida elinkeinojamme vapauden kannalta, sitä enemmän näin mahdollisuuksia niiden elvyttämiseen. Lopetin elinkeinojen paremmuusjärjestystä ja siihen liittyviä lukuisia säädöksiä koskevan ahdistuneen pohdiskeluni. Olen täysin vakuuttunut siitä, että tämä aihe menee huomattavasti yli ihmisjärjen ja että luonto hoitaa sen helposti itse.

Siitä lähtien työni miellyttävänä päämääränä on ollut yksi ainoa asetus, nimittäin sellainen jolla asetuksemme määrää voidaan vähentää. Suosittelen mitä lämpimimmin, että tämän asetuksen toteuttaminen otetaan aivan ensimmäiseksi ja kaikkein tärkeimmäksi tehtäväksi, ennen kuin yhtään uutta säädöstä laaditaan.

Tämän pikku kirjoitelman varsinaisena tarkoituksena on saada muu-

tamia kumppaneita mukaan tähän työhön. Vastustajista en ole lainkaan huolissani. Tavoittelemani totuus on niin mieluisa, että olen tyytyväinen jo siihen, että olen saanut ilmaista sen maanmiehilleni. Tämä totuus pysyy sijoillaan eikä pelkää, vaikka aallot roiskivatkin sappea sen päälle. Tämä totuus kestää, vaikka omanvoitonpyynti upottaa sen pohjaan ja kiukkuiset aallot hautaavat sen soraan. Kaiken tämän keskellä totuus pysyy vankkana kuin kallio, järkkymättömänä.

Totuus, totuus, sätees' voima
kovan kiven läpäisee,

valos' hyveen valkaisee.
Salaisuuden lumovoima,

turhuus roima:
Totuus palkat jakelee.²¹

Kuninkaallinen kirjapaino on julkaissut Seikkaperäiset vastaväitteet kirjoitelmalle Valtakunnan voimattomuuden lähde. Lupaan ensi tilassa esittää siihen Seikkaperäisen vastauksen.²²

Suomentanut
A. T.

²¹Runo on peräisin Olof von Dalinin näytelmästä *Den afwundsuke. Comedie i tre öpningsar. Förestäld på kongl. svenska theatern i Stockholm, första gången den 6 juni 1738*, Stockholm: tryckt hos Carl Johansson Röpke, 1739. Katkelma on osa näytelmän päättävää laulua s. 64. Sittemmin runo julkaistiin myös teoksessa: Dalin, Olof von, *Olof von Dalins Witterhetsarbeten, i bunden och obunden skrifart. Bd. 3*. Stockholm, Tryckt hos Carl Stolpe 1767, s. 113.

²²Chydenius viittaa Bengt Junggrenin anonyymisti julkaisemaan kirjoitukseen *Omständelig wederläggning, af skriften, kallad: Källan til rikets wanmagt*, joka oli nähtävästi ilmestynyt juuri ennen Kansallisen voiton painamista, ehkä kesäkuussa tai heinäkuun alussa 1765. Lupauksensa mukaisesti Chydenius julkaisi, tosin vasta marraskuun alussa, vastauksena tälle ja muille Lähdettä arvostelleille kirjoituksille teoksensa Seikkaperäinen vastaus.

